

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060208

DOM
2015-01-27
Stockholm

Mål nr
M 4696-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-04-29 i mål M 4168-11, se bilaga

KLAGANDE

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun

MOTPART D S

Ombud: C-G L

SAKEN

Föreläggande om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1182186

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bygg- miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun (nämnden) har, som det får förstås, yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Länsstyrelsens i Stockholms län beslut den 14 juli 2011 samt fastställa nämndens beslut.

D S har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har utvecklat sin talan på samma sätt som vid mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg och förtydliganden.

Nämnden

Utsläppet på grund av deponin ska betraktas som en sådan pågående miljöfarlig verksamhet som avses i 9 kap. 1 § miljöbalken och inte som en miljöskada enligt 10 kap. miljöbalken.

D S bör i egenskap av lagfaren ägare till fastigheten kunna betraktas som verksamhetsutövare. Den faktiska möjligheten **D S** hade att känna till deponin är avgörande för denna fråga. Det faktum att fastigheten inventerades år 1992 och att man vid denna inventering kunde konstatera att avfall förvarades på platsen och att det fanns viss risk för läckage ska väga mycket tungt i förhållande till **D Ss** uppgift om att han inte kände till deponin när han förvärvade fastigheten. Detsamma gäller uppgiften om att avfall tydligt var synligt i marknivå och att deponin var välkänd av boende i närheten. Det är visserligen riktigt att en arvinge normalt inte undersöker en fastighet lika noga som en potentiell köpare men det är på grund av omständigheterna i det aktuella fallet osannolikt att **D S** inte kände till hur fastigheten tidigare hade använts. Han har trots att han förvärvade fastigheten genom arv en viss undersökningsplikt och det är därför rimligt att han styrker vilka undersökningsåtgärder som vidtogs före förvärvet och innan han ansökte om lagfart.

Det är även relevant i bedömning av huruvida D S ska betraktas som verksamhetsutövare att han genom sin underlåtenhet att agera med anledning av den läckande deponin förmått Värmdö kommun att agera för att minimera skador på miljön. Kommunen har i detta läge sanerat marken för att en vilja att åstadkomma förändring inte fanns hos D S.

Även principen om obehörig vinst i 10 kap. 9 § miljöbalken är tillämplig. D Ss fastighet har genom kommunens försorg sanerats för ett mycket högt belopp. Det har möjliggjort exploatering av marken och D S har därigenom fått en mycket stor obehörig vinst. Därför bör en del av kostnaderna för den utförda saneringen läggas på D S, även om ansvar som verksamhetsutövare inte kan styrkas.

D S

Nämnden har uppgivit att ansvarsfrågan inte prövats slutligt. Nämnden får i detta avseende anses ha vidgått att det inte är klarlagt att han är att anse som felande och ansvarig.

Han är inte att betrakta som verksamhetsutövare. Han förvärvade fastigheten genom arv år 2000. Det uppkom misstanke om att deponin på fastigheten hade börjat läcka under sommaren år 2010. Han fick kännedom om deponin och att denna läckte först genom kommunens handlande år 2010. Så snart han underrättades försökte han finna en lösning i samråd med kommunen. År 1992 gjordes endast en, enligt kommunens egna uppgifter, översiktlig bedömning av avfallsupplaget och kommunens bedömning var då att avfallet inte utgjorde något hot mot människors hälsa eller mot miljön. Vid tidpunkten för sitt förvärv av fastigheten har han vare sig haft insikt eller borde haft insikt om att avfall förvarades på fastigheten eller att läckage förelåg. Hans förvärv av fastigheten föregicks inte av någon undersökning av fastigheten. Bevisbördan för påståendet att han skulle ha haft kännedom om deponin och läckaget åligger nämnden.

Vad gäller nämndens påstående om obehörig vinst är han av uppfattningen att nämnden är förhindrad att i detta skede påkalla en prövning utifrån 10 kap. 9 § miljöbalken. Under alla förhållanden är det inte fråga om någon obehörig vinst. Ett

återställande innebär endast att han får tillgång till mark rensad från obehörig användning av kommuninvånare. Om Mark- och miljööverdomstolen ändå skulle finna att 10 kap. 9 § miljöbalken aktualiseras i förevarande fall motsätter han sig att denna fråga prövas av Mark- och miljööverdomstolen som första instans.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om D S är ansvarig för den gamla avfallsdeponin på fastigheten Stavnäs 1:407 på ett sådant sätt att han kan bli adressat för ett beslut om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken.

Enligt 26 kap. 18 § andra stycket miljöbalken får tillsynsmyndigheten besluta att rättelse ska vidtas på den felandes bekostnad utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl.

Bestämmelsen innebär att tillsynsmyndigheten undantagsvis får direkt besluta om rättelse på den felandes bekostnad utan att först behöva meddela föreläggande eller förbud. Det är i dessa fall tillräckligt att någon låter bli att vidta en åtgärd, som åligger honom enligt balken eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av balken och det finns risk för allvarliga skador eller föreligger andra särskilda skäl, t.ex. att det finns skäl att anta att ett föreläggande eller förbud inte skulle följas eller att det inte tillräckligt snabbt eller effektivt skulle leda till det önskade resultatet (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 278).

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att avfallsdeponin på D Ss fastighet utgör miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken.

D S kan i och för sig i sin egenskap av fastighetsägare betraktas som utövare av denna miljöfarliga verksamhet eftersom han har den faktiska och rättsliga möjligheten att i enlighet med föreläggandet vidta avhjälpande åtgärder, utreda spridning, vidta efterbehandlingsåtgärder och följa upp med en utvärdering av efterbehandlingsåtgärderna.

Som mark- och miljödomstolen har konstaterat är det dock inte visat att D S haft kännedom om eller bort känna till deponin innan utsläpp från den konstaterades under år 2010. Av utredningen framgår att fastigheten förvärvades av D S först i januari 2000, dvs. cirka 50 år efter det att kommunens invånare upphörde att använda det aktuella området som avfallsdeponi och åtta år efter det att kommunen fastslog förekomsten av deponin. Förvärvet skedde genom arv och D S hade inte någon skyldighet att undersöka fastigheten vid övertagandet. Fastigheten, som är obebyggd, består dessutom av flera områden med en sammanlagd areal om drygt 15 hektar. Det förefaller därför inte otroligt att deponin inte upptäckts, trots att avfall har legat synligt. Det har inte heller framkommit, eller gjorts gällande i målet, någon omständighet som tyder på att D S skulle ha tagit befattning med avfallet i deponin. Inte heller har det framkommit att han har agerat på ett sådant sätt att han annars skulle kunna betraktas som ansvarig för den miljöfarliga verksamheten. Mot denna bakgrund kan enbart förvaringen av det miljöfarliga avfallet på fastigheten inte anses tillräcklig för att D S ska kunna göras ansvarig för att åtgärda den miljöfarliga verksamheten (se MÖD 2006:63, jfr RÅ 1997 ref. 12).

En bedömning av eventuellt kostnadsansvar för värdeökande åtgärder enligt 10 kap. 9 § miljöbalken ligger utanför vad Mark- och miljööverdomstolen kan pröva inom ramen för detta mål.

Sammanfattningsvis anser Mark- och miljööverdomstolen att ett beslut om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken inte kunnat riktas mot D S. Nämndens överklagande ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolens dom får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Henrik Löv, tekniska rådet Anna-Lena Rosengardten, hovrättsrådet Åsa Marklund Andersson och tf. hovrättsassessorn Agneta Staff, referent.

Föredraganden har varit hovrättsfiskalen Hanna Hallonsten.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2014-04-29
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 4168-11

KLAGANDE

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun

MOTPART

D S

Ombud: C-G L och E G

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2011-07-14 i ärende nr 5051-18254-11, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om rättelse på den felandes bekostnad enligt 26 kap. 18 § miljöbalken

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 255185

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

YRKANDE M.M.

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun har, som nämnden får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver länsstyrelsens beslut och fastställer nämndens beslut.

Nämnden har till stöd för sin talan anført sammanfattningsvis följande. Länsstyrelsen har felaktigt prövat ansvarsfrågan. Föreläggandet riktades mot fastighetsägaren för att få till stånd brådiskande åtgärder i ärendet. En fullständig ansvarsbedömning samt krav på vidare åtgärder kommer att prövas separat i ett senare skede. Rättelse på den felandes bekostnad bör dock kunna göras även om ansvaret för denne inte är fullständigt utrett. Den senare ansvarsbedömningen kommer att göras med utgångspunkt i 9 kap. miljöbalken eftersom den aktuella användningen av marken bedöms vara en sådan miljöfarlig verksamhet som avses i nämnda kapitel. Det aktuella föreläggandet är inte avsett som ett stöd för att en kostnad ska kunna tas ut av den som är ansvarig genom t.ex. verkställande hos Kronofogdemyndigheten utan är nödvändigt för att kunna förskottera av allmänna medel och på så sätt betala för åtgärderna. En fördelning av kostnaderna kommer att ske vid en senare prövning när ansvarsfrågan klargörs.

D S har, som han får förstås, bestritt ändring.

Till stöd för sin talan har D S hänvisat till vad som framgår av det överklagade beslutet och därutöver tillagt väsentligen följande. Ett föreläggande enligt 26 kap. 18 § miljöbalken kan enbart göras under förutsättning att det konstaterats vem som är felande. Det är inte möjligt att, som nämnden nu har gjort, förelägga vem som helst att bekosta en åtgärd utan att denne också är att anse som ansvarig enligt miljöbalken.

DOMSKÄL

Nämnden har utfärdat det aktuella föreläggandet med stöd av 26 kap. 18 och 26 §§ miljöbalken. Som nämnden har formulerat föreläggandet innebär det att D S i egenskap av fastighetsägare ska vidta efterbehandlingsåtgärder för deponin

och föroreningar orsakade av deponin och utreda omfattningen av föroreningarnas spridning samt – efter avslutade efterbehandlingsåtgärder – följa upp resultaten av de utförda åtgärderna med en utvärdering och säkerställa att inga risker för miljön och människors hälsa kvarstår.

Bestämmelsen i 26 kap. 18 § miljöbalken gör möjligt för en tillsynsmyndighet att under vissa i bestämmelsen särskilt angivna förutsättningar besluta om rättelse på den felandes bekostnad, som i nu aktuellt fall, även utan föregående föreläggande eller förbud. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det i dessa fall är tillräckligt att någon låter bli att vidta en åtgärd, som åligger denne enligt miljöbalken, se prop. 1997/98:45, Del 2 s. 278.

Som nämnden nu har utvecklat sin talan, har den som grund för utfärdande av föreläggandet hänvisat till bestämmelserna om miljöfarlig verksamhet i 9 kap. miljöbalken. Vidare har nämnden i sin motivering av föreläggandet särskilt angett att deponin är att bedöma som en pågående miljöfarlig verksamhet. D S har för egen del hävdatt att denne inte är att anse som verksamhetsutövare och därvid hänvisat till bestämmelsen i 10 kap. 3 § miljöbalken om fastighetsägares ansvar för efterbehandling.

I målet är ostridigt att det har lämnats avfall på fastigheten Värmdö Stavnäs 1:407 av de boende i kommunen. Med miljöfarlig verksamhet avses bl.a. användning av mark på sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom t.ex. förorening, se 9 kap. 1 § 2 miljöbalken. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att även ett avfallsupplag till vilket det inte tillförts något avfall under lång tid är att betrakta som en miljöfarlig verksamhet, se prop. 1987/98:45, Del 2, s. 107. Föreläggandet är därför enligt mark- och miljödomstolens mening på riktigt sätt grundat på bestämmelserna i 9 kap. miljöbalken.

Att nämnden nu har uppgett att den inte slutligen har prövat ansvarsfrågan rörande deponin ändrar inte det förhållandet att D S är adressat för föreläggandet. Denne har därför, enligt mark- och miljödomstolens mening, ett

berättigat intresse av att få prövat frågan om föreläggandet kan adresseras honom. Fråga i målet är därmed om D S är att betraktas som verksamhetsutövare.

Verksamhetsutövarbegreppet är inte definierat i miljöbalken utan frågan har överlämnats till rättstillämpningen, se Bengtsson m.fl., Miljöbalken (den 1 januari 2012, Zeteo), kommentaren till 9 kap. 1 § miljöbalken. I flertalet mål har Mark- och miljööverdomstolen, dåvarande Miljööverdomstolen, uttalat att som verksamhetsutövare betraktas den som har den faktiska och rättsliga möjligheten att vidta en åtgärd. Mark- och miljööverdomstolen har dock framhållit att förhållandena i det enskilda fallet är av stor betydelse. Se MÖD 2005:64 och MÖD 2010:23 samt Miljööverdomstolens dom 2010-12-07, mål nr 10334-09.

Nämnden har formulerat föreläggandet på så sätt att det är D S i sin egenskap av fastighetsägare som har att vidta de åtgärder som anges i föreläggandet. I praxis har inte enbart det förhållandet att det förvaras avfall på en fastighet ansetts kunna medföra ett ansvar för fastighetsägaren. Det måste tillkomma någon omständighet för att fastighetsägare ska kunna göras ansvarig. En sådan omständighet skulle t.ex. kunna vara att fastighetsägaren vid förvärvet av fastigheten upptäckt att det förvarades avfall på den eller borde upptäckt det. Det förhållandet att en fastighetsägare inte vidtar några åtgärder för att motverka miljöriskerna med en förvaring, även om den orsakats av annan, skulle möjligen också kunna utgöra en sådan omständighet som medför ett principiellt ansvar för ägaren. Se MÖD 2006:63.

Av handlingarna i målet framgår att Värmdö kommun 1992 lät inventera och riskklassificera avfallsupplag inom kommunen. Beträffande det nu aktuella avfallsupplaget framgår att avfallet lämnades på fastigheten under en period i slutet av 1950-talet av de boende i området samt att avfallet till huvudsaklig del består av hushållssopor. Vidare framgår det av inventeringen att avfallet kan komma att förorena omgivningen. Av de fotografier från området som finns tillgängliga i underinstansens akt framgår att avfallet är synligt i terrängen.

D S har i egenskap av fastighetsägare den faktiska och rättsliga möjligheten att efterkomma föreläggandet. Den utförda inventeringen och riskklassificeringen från 1992 samt det förhållandet att avfallet är synligt är sådana omständigheter som, enligt mark- och miljödomstolens mening, visserligen talar för att D S vid förvärvet av fastigheten 2000 borde ha haft insikt om att avfall förvarades på fastigheten. D S har dock uppgett att han inte kände till avfallet vid förvärvet av fastigheten. Att så är fallet är inte osannolikt med tanke på att han förvärvade fastigheten genom arv, eftersom ett sådant förvärv normalt inte föregås av någon omfattande undersökning motsvarande det som den som förvärvar en fastighet genom köp gör. D Ss påstående står också oemotsagt av nämnden.

Eftersom det nu inte har visats att D S kände till eller bort känna till avfallsupplaget anser mark- och miljödomstolen att ett föreläggande, som det nu aktuella, inte kan adresseras till D S i dennes egenskap av fastighetsägare. Överklagandet bör därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV427)

Överklagande senast den 20 maj 2014. Prövningstillstånd krävs.

Claes-Göran Sundberg

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Claes-Göran Sundberg, ordförande, och tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson. Föredragande har varit beredningsjuristen Alexandra Venander.

D S

Överklagande av ett beslut av Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun om rättelse på den felandes bekostnad avseende fastigheten Värmdö Stavsnäs 1:407

Beslut

Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.

Länsstyrelsen avslår yrkandet om ersättning för ombudskostnader.

Bakgrund

Det överklagade beslutet

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun (nämnden)
beslutade den 12 april 2011, dnr 2010.1112, enligt följande:

- 1) Nämnden beslutar om rättelse på felandes bekostnad gällande en gammal deponi på fastigheten Stavsnäs 1:407.
- 2) Nämnden bedömer att den som ska bekosta avhjälpandeåtgärder är fastighetsägaren till Stavsnäs 1:407,
D S
Rättelsen innefattar nedanstående punkter (3-5).
- 3) Nämnden beslutar att efterbehandlingsåtgärder ska vidtas för deponin samt föroreningar orsakade av deponin. Efterbehandlingen ska innefatta följande delar:
 - a) Initiala åtgärder gällande täckning av första sträckan av det öppna diket nedströms, ca 25 meter.
 - b) Åtgärder som angriper föroreningskällan så att spridning av föroreningar begränsas såpass att risker för människors hälsa undanröjs och risker för miljön kontrolleras.
 - c) Åtgärder nedströms deponin som syftar till att områden som förorenats av deponin saneras så pass att risker för människors hälsa undanröjs och risker för miljön kontrolleras.
 - d) Besluta i framtida markanvändning innehållande eventuella restriktioner till skydd för exponering.
- 4) Nämnden beslutar att parallellt med åtgärder för efterbehandling ska spridningens omfattning utredas vidare med avseende på:
 - a) Risker för förorenat yt- och grundvatten inklusive recipientvattnet.

- b) Risker för förorenad mark nedströms deponin, både diken och även vid misstanke om förorenande fastigheter och sediment.
- 5) Nämnden beslutar att efter avslutade efterbehandlingsåtgärder ska en uppföljning ske där resultatet från den genomförda efterbehandlingen utvärderas och säkerställer att inga risker för miljön och hälsa kvarstår. Efterbehandlingen kan därefter formellt godkännas av nämnden.
- 6) Nämnden beslutar att uppdra till bygg- och miljökontoret att anlita entreprenör som är lämplig att utföra åtgärderna enligt punkt 3-5.

Nämnden beslutade vidare att beslutet gäller omedelbart även om det överklagas. Beslutet fattades med stöd av 26 kap 18 och 26 §§ miljöbalken (MB).

I beslutsskriften anges även i huvudsak följande. En äldre soptipp i Stavsåns riskerar akuta olägenheter för människors hälsa och miljön. I väntan på beslut om ansvarig eller annan överenskommelse måste åtgärder vidtas och bekostas. Vattenprovtagning har utförts på bl.a. de tre intill deponin närmaste borrhunnarna. En av dem visar otjänligt höga halter av bly samt förhöjda halter av arsenik. I deponin har det förutom vanligt hushållsavfall även konstaterats farligt avfall som äldre målarfärgsburkar och misstänkta kemikaliebehållare. Provtagning i ett dagvattendike innehållande deponins lakvatten, d.v.s. vattnet som avvattnar området och rinner nedströms i diket, har visat på höga till mycket höga halter av koppar, bly, kadmium och zink enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljökvälité, Sjöar och vattendrag. Med anledning av de höga halterna av metaller har ett förslag till föreläggande om åtgärder tagits fram och kommunicerats med fastighetsägaren som anses som ansvarig. Förslaget till beslut har bestritts av fastighetsägaren och det finns inget lagakraftvunnet beslut eller andra överenskommelser som kan leda till att åtgärder vidtas. Alla kostnader som uppstår med anledning av deponin är tänkta att bekostas av den som döms som ansvarig, när ett sådant beslut har vunnit laga kraft, eller genom andra överenskommelser om kostnaderna. Hittills kan föroreningarna misstänkas ha nått grundvattnet till brunnen på fastigheten närmast deponin, så länge deponin får läcka okontrollerat finns stor risk att föroreningarna når fler grundvattenkällor. Att rena ett förorenat grundvatten är mycket svårt. Av den anledningen behöver åtgärder och kontroll på deponin komma till stånd så snart det är möjligt. Ett förorenat ytvatten i ett bostadsområde innebär också risker för människor och djur som vistas i området, framförallt om vattenföringen är låg och föroreningarna koncentrerade. Deponin bedöms som en pågående miljöfarlig verksamhet som enligt 26 kap och 9 kap MB kan föreläggas om åtgärder. Ett pågående läckage av lakvatten från fastigheten anses därför vara fastighetsägarens ansvar att åtgärda.

Överklagandet

D S har överklagat nämndens beslut och yrkat att det upphävs. Han har vidare begärt att Länsstyrelsen inhiberar beslutet och att han tillerkänns

ersättning för ombudskostnader. Till stöd för sin talan har han anfört i huvudsak följande. Den påstådda deponin består av ett övertäckt kärr i vilket avfall lämnats på spridda platser. Avfallet har lämnats av kommuninvånarna fram till slutet av 1950-talet, då en ny avfallsplats tagits i anspråk av kommunens invånare. Värmdö kommun har genom tidigare skrivelser i ärendet vitsordat detta. Han förvärvade fastigheten genom arv den 3 januari 2000 och har varken haft kännedom om eller anledning att tro att det funnits något farligt avfall på fastigheten. Detta mot bakgrund av att Värmdö kommun, genom en egen undersökning 1992, konstaterat att så inte är fallet. Enligt 10 kap 2 § MB ska den som utövat eller utövar miljöfarlig verksamhet vara den som i första hand svarar för åtgärder. Om det inte går att hitta en ansvarig verksamhetsutövare ska fastighetsägare som förvärvat fastigheten och som vid förvärvet känt till eller borde ha känt till föreningen ansvara för densamma enligt 10 kap 3 § miljöbalken. Med förvärv avses köp, byte och gåva; arv omfattas inte av bestämmelsen (se prop. 2006/07:95 s.102). Nämnden menar att det handlar om ett så kallat förvaringsfall på vilket 10 kap 2 § MB kan tillämpas. I praxis har dock uttalats att för att det ska anses vara fråga om ett förvaringsfall, ska avfallet vara förvarat väl avgränsat från omgivningen t.ex. inneslutet i tunnor (Miljööverdomstolens dom 2009-03-03 i mål M 7733-08) i en urinbrunn (RÅ 1997:12) eller i cisterner (Koncessionsnämndens beslut B 31/91). Det aktuella kärret har inte varit av någon begränsad omfattning och har inte haft någon särskild avgränsning mot annan mark på fastigheten. Även om kärret skulle anses utgöra ett tillräckligt avgränsat utrymme har han själv aldrig bedrivit någon verksamhet omfattande avfallshantering på fastigheten. Inget avfall har heller lämnats på platsen sedan slutet av 1950-talet. Värmdö kommun har inte visat att det är avfallet i kärret som medför föroreningar. Någon pågående verksamhet är således inte för handen och har heller inte varit det sedan slutet av 1950-talet. I enlighet med 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken kan 10 kap 2 § inte tillämpas på verksamhet som inte bedrivits efter den 30 juni 1969.

Motivering

Utgångspunkter för Länsstyrelsens bedömning

I 2 kap. 8 § MB anges att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. I den mån det föreskrivs i MB kan i stället skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

I 10 kap. 2 § MB fastställs att den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljökada (verksamhetsutövaren) är ansvarig för det avhjälpande som ska ske enligt bestämmelserna i samma kapitel.

I 10 kap. 3 § MB anges bl.a. följande. Om det inte finns någon verksamhetsutövare som kan utföra eller bekosta det avhjälpande av en

BESLUT

Datum
2011-07-14

Beteckning
5051-18254-11

föroreningsskada som ska ske enligt bestämmelserna i detta kapitel, är var och en som förvärvat den förorenade fastigheten ansvarig, om förvärvaren vid förvärvet kände till föroreningen eller då borde ha upptäckt den. Vid tillämpningen av denna paragraf ska med förvärv avses köp, byte eller gåva, tillskott till ett bolag eller en förening, eller utdelning eller skifte från ett bolag eller en förening.

I 26 kap. 18 § MB fastställs att en tillsynsmyndighet får besluta om rättelse på den felandes bekostnad. Beslut om rättelse på den felandes bekostnad får meddelas utan föregående föreläggande eller förbud, om tillsynsmyndigheten med hänsyn till risken för allvarliga skador finner att rättelse bör göras genast eller det finns andra särskilda skäl.

I 8 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken fastställs att bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken ska tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande enligt 1 §, och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.

I motiven till 10 kap. 3 § MB anges bl.a. följande. Bestämmelserna om ansvar för förorenade områden grundas på principen om att förorenaren betalar. Om alla förvärv omfattades av bestämmelserna i 10 kap. 3 § miljöbalken skulle det även gälla arv. Enligt utredningen bör i ett sådant fall det avgörande för det subsidiära ansvaret vara vad arvlåtaren vid sitt förvärv insett eller bort inse i fråga om föroreningarna och inte vad arvtagaren kan ha haft eller faktiskt haft för insikter. Förutom att det kan vara svårt att visa vad arvlåtaren känt till eller bort känna till, kommer enligt regeringens mening det subsidiära ansvaret i den här situationen aldrig att utgöra någon drivkraft för att få till stånd en markundersökning. Fastighetsägarens subsidiära ansvar blir i den situationen alltså inte ett sätt att genomdriva principen om att förorenaren betalar. Därför bör 10 kap. 3 § inte inkludera alla typer av förvärv. Regeringens förslag innebär att bl.a. förvärv genom arv eller bodelning inte omfattas av paragrafen (prop. 2006/2007 s. 102).

Miljööverdomstolen har i sitt avgörande den 23 maj 2005 i mål nr M 5338-04 (MÖD 2005:30) uttalat bl.a. följande. Definitionen av miljöfarlig verksamhet finns i 9 kapitlet miljöbalken. Det är att märka att detta begrepp även används för verksamheter som befinner sig i en passiv fas. Det kan gälla upplag av skilda slag som påverkar omgivningen genom läckage av t.ex. förorenat vatten. Trots att det inte bedrivs någon mänsklig verksamhet betraktas själva upplaget som en pågående miljöfarlig verksamhet. Det är då markägaren som anses bedriva den miljöfarliga verksamheten och som betraktas som verksamhetsutövare genom att använda marken för förvaring, d.v.s. på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom förorening av mark, luft, vattenområden eller grundvatten (9 kap. 1 § 2.) Denna typ av markanvändning konstituerar ett ansvar enligt 2 kapitlet miljöbalken. Man brukar här tala om förvaringsfall. För att

BESLUTDatum
2011-07-14Beteckning
5051-18254-11

en verksamhetsutövare som bedrivit en verksamhet ska kunna göras ansvarig för utredning och efterbehandling enligt 10 kapitlet miljöbalken krävs bl.a. att den faktiska driften pågått efter den 30 juni 1969. Det räcker alltså inte med att den miljöfarliga verksamheten pågått i en passiv fas efter detta datum.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen har i detta ärende att pröva om D S ska anses vara ansvarig att bekosta avhjälpandeåtgärder p.g.a. föroreningar från en gammal deponi på fastigheten Värmdö Stavnäs 1:407.

Av utredningen i ärendet har framgått att den aktuella fastigheten inte har använts för avlämning av avfall sedan 1950-talet. Länsstyrelsen gör mot denna bakgrund och med hänvisning till praxis och förarbeten bedömningen att det inte har pågått någon i miljörättslig mening faktisk drift på fastigheten efter den 30 juni 1969. Länsstyrelsen finner därför med hänvisning till 8 § lagen om införande av miljöbalken att 2 kap. 8 § respektive 10 kap. 2 § MB inte kan tillämpas i detta ärende. D S kan således inte åläggas en verksamhetsutövares ansvar för de påtalade föroreningarna. Frågan är då om D S i enlighet med 10 kap. 3 § MB kan anses vara ansvarig för de aktuella föroreningarna i sin roll som fastighetsägare. Av utredningen i ärendet har framkommit att D S förvärvat den aktuella fastigheten genom arv. I förarbetena till 10 kap. 3 § anges att ärvda fastigheter inte kan föranleda angivet ansvar för fastighetsägare. Länsstyrelsen finner därför att D S inte heller i sin roll som fastighetsägare ska anses vara ansvarig att bekosta aktuella avhjälpandeåtgärder. Mot denna bakgrund ska det överklagade beslutet upphävas.

Med hänvisning till att Länsstyrelsen kommit fram till att det överklagade beslutet ska upphävas finns det inte skäl att pröva yrkandet om inhibition.

D S har även yrkat ersättning för ombudskostnader. I 25 kap. MB finns bestämmelser om rättegångskostnader och liknande kostnader. Ingen av bestämmelserna i det kapitlet är tillämpliga i detta ärende. Det finns vidare ingen bestämmelse i förvaltningslagen om dylik ersättning i ett fall som detta. Yrkandet om ersättning för ombudskostnader ska därför avslås.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt, enligt bilaga.

Gunilla Steiner

Linnea Rosenlöf

Kopia till:

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö kommun

D S

Beslut om rättelse på felandes bekostnad gällande efterbehandling av deponi på fastigheten Stavnäs 1:407

Beslut

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att:

1. Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar om rättelse på felandes bekostnad gällande en gammal deponi på fastigheten Stavnäs 1:407.
2. Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömer att den som ska bekosta avhjälpandeåtgärder är fastighetsägaren till Stavnäs 1:407, D S
: Rättelsen innefattar nedanstående punkter (3-5).
3. Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att efterbehandlingsåtgärder ska vidtas för deponin samt föroreningar orsakade av deponin. Efterbehandlingen ska innefatta följande delar:
 - a. Initiala åtgärder gällande täckning av första sträckan av det öppna diket nedströms, ca 25 meter.
 - b. Åtgärder som angriper föroreningskällan så att spridning av föroreningar begränsas såpass att risker för människors hälsa undanröjs och risker för miljön kontrolleras.
 - c. Åtgärder nedströms deponin som syftar till att områden som förorenats av deponin saneras så pass att risker för människors hälsa undanröjs och risker för miljön kontrolleras.
 - d. Besluta i framtida markanvändning innehållande eventuella restriktioner till skydd för exponering.
4. Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att parallellt med åtgärder för efterbehandling ska spridningens omfattning utredas vidare med avseende på:

- a. Risker för förorenat yt- och grundvatten inklusive recipientvattnet.
 - b. Risker för förorenad mark nedströms deponin, både diken och även vid misstanke om förorenande fastigheter och sediment.
5. Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att efter avslutade efterbehandlingsåtgärder ska en uppföljning ske där resultatet från den genomförda efterbehandlingen utvärderas och säkerställer att inga risker för miljön och hälsa kvarstår. Efterbehandlingen kan därefter formellt godkännas av bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden.
 6. Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att uppdra till bygg- och miljökontoret att anlita entreprenör som är lämplig att utföra åtgärderna enligt punkt 3-5.

Detta beslut gäller omedelbart även om det överklagas.

Beslutet är fattat med stöd av miljöbalkens 26 kap 18, 26 §§.

Beslutet går att överklaga.

Ärendet

En äldre soptipp i Stavsnäs riskerar akuta olägenheter för människors hälsa och miljön. I väntan på beslut om ansvarig eller annan överenskommelse måste åtgärder vidtas och bekostas.

Bakgrund

En äldre soptipp på fastigheten Stavsnäs 1:407 har börjat läcka miljöfarliga ämnen. Vattenprovtagning har utförts på bl.a. de tre intill deponin närmsta borrhållsbrunnarna. En av dem, den som ligger närmst, visar otjänligt höga halter bly samt förhöjda halter av arsenik. Förhöjda halter av bly kan vara en indikation på påverkan från industriutsläpp och deponier, det kan också orsakas av korrosion av blyhaltiga material i äldre fastighetsinstallationer.

Med anledning av uppgifter om en äldre deponi i området utfördes provtagning av det som bedömdes vara deponins lakvatten, d.v.s. vattnet som avvattnar området och rinner nedströms i ett dagvattendike. I deponin kunde det förutom vanligt hushållsavfall även konstateras farligt avfall som äldre målarfärgsburkar och misstänkta kemikaliebehållare. Provtagningen i dikesvattnet har visat på höga till mycket höga halter av koppar, bly, kadmium och zink enligt Naturvårdsverkets bedömningsgrunder för miljökvalité- Sjöar och vattendrag. Ytterligare provtagning och en vidare utredning har därefter utförts av Tyréns.

Med anledning av de höga halterna av metaller i lakvattnet/dikesvattnet har ett förslag till föreläggande om åtgärder tagits fram och har kommunicerats med fastighetsägaren som anses som ansvarig. Förslaget till beslut har bestridits av fastighetsägaren och i nuläget finns inget lagakraftvunnet beslut eller andra överenskommelser i ärendet som kan leda till att åtgärder vidtas.

Boende har rekommenderats att inte använda sitt dricksvatten till livsmedel eller som dricksvatten tills de provtagit sitt dricksvatten. Permanentboende i området

nära deponin har provtagit sitt dricksvatten som hittills visat tjänligt med avseende på metallinnehåll. Provtagningar rekommenderas och bekostas av bygg- och miljökontoret för de boende som bor nedströms deponin. Alla kostnader som uppstår med anledning av deponin är tänkta att bekostas av den som döms som ansvarig, när ett sådant beslut har vunnit laga kraft, eller att andra överenskommelser sker som kan bekosta efterbehandlingen.

Om föroreningarna

Bly kan vid långvarigt intag ge skador på nervsystem och blodbildningen. Det är framförallt skadligt för barn som absorberar 4-5 gånger mer bly än vuxna. Kadmium kan orsaka skador på njurar då det ackumuleras där. Både kadmium och bly har använts mycket i bl.a. batterier.

Metaller som finns i höga eller mycket höga halter innebär stora risker för biologiska effekter och bedöms som föroreningar.

Motivering

Så som provtagning och utredningar visat hittills kan föroreningarna misstänkas ha nått grundvattnet till brunnen på fastigheten närmst deponin, men inte spritt sig till andra källor än. Så länge deponin får läcka okontrollerat finns stor risk att föroreningarna når fler grundvattenkällor. Att rena ett förorenat grundvatten är mycket svårt, om det ens är möjligt. Av den anledningen behöver åtgärder och kontroll på deponin komma till stånd så snart det är möjligt.

Ett förorenat ytvatten i ett bostadsområde innebär också risker för människor och djur som vistas i området, framförallt om vattenföringen är låg och föroreningarna koncentrerade. Åtgärder måste därför sättas in genast.

För att kunna tillse att åtgärder kan påbörjas så snart det är möjligt anser bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden att beslutet behöver gälla omedelbart även om det överklagas.

Deponin bedöms som en pågående miljöfarlig verksamhet som enligt 26 kap 9 kap kan föreläggas om åtgärder. Ett pågående läckage av lakvatten från fastigheten anses därför vara fastighetsägarens ansvar att åtgärda.

BYGG-, MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSNÄMNDEN